

Ime: **Manca Koren**

Delovni naslov doktorske teze: **Neformalno skrbstveno delo žensk v obmejnem prostoru med Italijo in Slovenijo**

Raziskovalna mentorica: doc. dr. Kristina Toplak

Pedagoška mentorica: doc. dr. Mojca Vah Jevšnik

Študijski program: Primerjalni študij idej in kultur

Modul: Kulturna zgodovina

Povzetek predavitve:

Doktorska naloga z naslovom »Neformalno skrbstveno delo žensk v obmejnem prostoru med Italijo in Slovenijo« bo sestavljena iz dveh delov. V uvodnem, preglednem zgodovinskem delu, bom predstavila zgodovinsko dogajanje v kontekstu prehajanja slovenske zahodne meje. Predstavila bom specifičnost obmejnega pasu in življenja ob tako spreminjajoči se meji ter obrazložila zgodovinski kontekst ženskih delovnih migracij v obmejnem prostoru, v kontekstu skrbstvenega dela. V drugem delu pa se bom osredotočila na aktualno stanje, saj so ženske čezmejne delovne migracije, ki trajajo že od konca 19. stoletja dalje, najbolj intenzivno pa so potekale v času po prvi svetovni vojni, še vedno aktualne, saj za mnoge predstavljajo način preživetja ali pa dodatnega zaslužka. Številne ženske se namreč še vedno odločajo za tovrstno delo v Italiji. Predvsem me bo zanimalo skrbstveno delo.

V angleščini je v uporabi izraz »domestic care workers«, ki tovrstno skrbstveno delo opredeli kot delo, ki ga zaznamujejo intimni odnosi med delodajalcem in delavko. Delo se opravlja v zasebnih domovih in družinah ter vključuje različne kulture skrbi (Isaksen 2010, 13). V delu *Care work and care jobs for the future of decent work* je skrb opredeljena kot dve prepletajoči se dejavnosti. Gre za preplet neposredne, osebne ali odnosne skrbi, katere primer je hranjene otroka ali nega bolne osebe ter posredne skrbstvene dejavnosti, kot sta kuhanje in čiščenje (Addati et al. 2018, 1).

V nekaterih primerih delavke opravljajo delo pogodbeno, lahko tudi pri različnih delodajalcih hkrati, kjer opravljajo različne vrste dela (Sciortino 2004, 117). Naloge se lahko razlikujejo od gospodinjstva do gospodinjstva ter medsebojnih dogovorov med delodajalci in zaposlenimi, prav tako pa se delovna opravila, ki spadajo v ta sektor zaposlitve, razlikujejo od države do države. Dela, ki spadajo v okvir skrbstvenega dela pa so: kuhanje, čiščenje, pranje ter likanje perila, skrb za otroke, starejše ter invalidne osebe, skrb za vrt ter domače živali in prevoz za potrebe oskrbovancev ali delodajalcev (Marchetti 2021, 2). Mednarodna organizacija dela (International labour organization) pa je skrbstveno delo definirala kot delo, ki se opravlja v gospodinjstvu in za gospodinjstvo. S to definicijo, ki jo je izdala v letu 2011, je želela vključiti različne oblike gospodinjskega dela, ki so razumljene pod tem krovnim poimenovanjem (Marchetti 2021, 2-3).

Tovrstno delo, zaradi lokacije in načina opravljanja, delimo na:

- Live-in: zaradi narave dela delavka z oskrbovancem živi 24 ur na dan, minimalno 5 dni na teden ter maksimalno 7 dni
- Live-out: izmensko delo z 8-urnim delavnikom, 5 dni v tednu (Degiuli 2008, 195).

Migracije so bile pomemben politični in družbeni proces, ki je bil v času 19. in 20. stoletja precej pogost in opazen. Zelo močan vpliv pa so imele tudi na dogajanje v manjših skupnostih, družinah in na življenje posameznikov. Preplet migracij ter družbenih, gospodarskih, kulturnih, pravnih in političnih sprememb je doživel vse večje zanimanje tako družbe kot tudi raziskovalcev področja migracij (Kalc 2020, 21).

Migracijska dinamika na zahodni meji Slovenije z Italijo je verjetno ena najbolj pestrih na območju današnjega slovenskega ozemlja. V 20. stoletju je kot posledica obeh vojn prihajalo do velikih sprememb meje in političnih režimov, zaradi česar se je posledično spreminjal tudi mejni režim. Mejo so prečkali številni prebivalci obmejnega območja v različne namene, en izmed njih pa je bila tudi delo. Delovne migracije so praviloma potekale iz podeželja na slovenski strani meje v sosednja italijanska mesta. Številne akterke te vrste migracij so bile ženske, ki so v bližnja italijanska mesta hodile delat kot gospodinjske pomočnice ter skrbstvene delavke.

Po 2. svetovni vojni je meja ločevala dva različna politična sistema, dve različni državi. Petra Testen Koren zapiše, da je bila za ženske delavke meja sicer pomembna, ni pa prekinila njihove migracije. Na to je vplivala tudi dolga zgodovina tovrstnega dela pri italijanskih družinah, ki sega tako daleč, kot sega kolektivni spomin tega območja (Testen 2016, 11-12).

Neformalne delavke so bile hišne pomočnice, ki so delo opravljale v bogatih meščanskih družinah. Opravljale so večinoma gospodinjska dela, ki so bila namenjena ženskam - čiščenje, kuhanje, varstvo otrok, nega starejših, likanje itd. (Verginella 2006, 136).

Ženske so delale v večini »na črno«, torej nezakonito in neregulirano (Testen 2016, 11-12). Delale so neuradno ter niso imele formalnih pravic ali socialne in pravne zaščite (Testen 2015, 38).

V doktorski nalogi bom preučevala prav to obliko ženske čezmejne delovne migracije. V začetku naloge se bom ukvarjala predvsem z njihovim zgodovinskim vidikom. Zastavila si bom vprašanje, kdo so bile te ženske, ki so hodile delat v sosednja mesta ter preučila način prečkanja državne meje in skrbstveno delo, ki so ga opravljale. V jedru naloge pa bom predstavila predvsem aktualno situacijo in stanje na področju čezmejnih ženskih migracij ob slovensko-italijanski meji. V tem kontekstu se bom posvetila dejavnikom, ki tovrstno migracijo poganjajo in ohranjajo, saj je tudi danes število žensk, ki hodijo opravljat različna skrbstvena dela v Italijo, zelo veliko. Francesca Deguili v svojih raziskavah ugotavlja, da se je danes v Italiji, zaradi vse večjega zaposlovanja žensk, hitrega staranja prebivalstva in prestrukturiranja socialne države ter številčnega priseljevanja, situacija v skrbstvenem sektorju spremenila ter poslabšala. Država vedno večje breme za oskrbo in nego starejših prelaga na pleča družin. Državna pomoč je največkrat v obliki denarne pomoči in ne v obliki storitev dejanske oskrbe (Deguili 2010, 755-756). Tako so »badanti« (Scrinzi 2017, 1), kot so v Italiji poimenovane ženske, ki opravljajo tovrstno skrbstveno delo, vse pogostejše. Prav zato se bom v delu naloge posvetila tudi spremembam v italijanskem državnem socialnem sistemu ter kakšno vlogo ima le ta na pojav neformalnega skrbstvenega dela.

Kot navaja Sciortino (2004) je skrbstveno delo dojeta kot delo, ki je še posebej primerno za ženske, saj naj bi te imele poseben družinski čut. Ker se pri tovrstnih delovnih razmerjih velikokrat ustvarijo resnično intimni odnosi, naj bi si ženske pridobile posebno zaupanje s strani družine ali posameznikov, pri katerih delajo. Prav zaradi feminizacije dela, bom v

raziskavi preverjala in zasledovala tudi razloge za to delitev med spoli in dojetanje tovrstnega dela, kot ustrežnejšega za ženske.

Pojav skrbstvenega dela na slovensko-italijanskem obmejnem območju in razloge zanj bom preverjala, potrjevala in odkrivala s pomočjo intervjujev, ki jih bom opravila z zaposlenimi v neformalnem skrbstvenem sektorju. Lokacijsko se bom osredotočila na Goriško in Obalno-kraško regijo na slovenski strani ter deželo Furlanijo-Julijsko krajino na italijanski strani meje. Opravila bom pol strukturirane intervjuje z delavkami/delavci ter družinami in posamezniki, ki posežejo po tovrstni obliki pomoči. Zanima me, zakaj se zaposleni odločijo za tovrstno obliko zaposlitve ter kaj družine ali posameznike privede do takšne oblike zaposlovanja. Intervjuje bom povezovala z literaturo s tega področja, ki jo bom predstavila in preučila v prvem delu doktorskega dela ter aktualno dogajanje tovrstne oblike ženske delovne migracije umestila v zgodovinsko dinamiko prehajanja meje skrbstvenih delavk.

Literatura:

- Addati, Laura, Cattaneo, Umberto, Esquivel, Valeria Valarino, Isabel (2018). Care work and care jobs for the future of decent work. DOI: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_633135/lang--en/index.htm.
- Degiuli, Francesca (2007). A Job with No Boundaries Home Eldercare Work in Italy. *European Journal of Women s Studies*. št. 14(3). str. 193-207.
- Kalc, A., Milharčič-Hladnik, M., Žitnik Serafin, J. (2020). Doba velikih migracij na Slovenskem. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Lise Widding Isaksen (ed.) (2010). *Global Care Work: Gender and Migration in Nordic Societies*. Lund: Nordic Academic Press.
- Marchetti, Sabrina (2022). *Migration and Domestic Work*. IMISCOE Short Reader. DOI: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-11466-3>.
- Sciortino, Giuseppe (2004). Immigration in a Mediterranean Welfare State: The Italian Experience in Comparative Perspective. *Journal of Comparative Policy Analysis Research and Practice*. št.6(2). str. 111-129.
- Scrinzi, Francesca (2017). Migrations and the reconstructing of the welfare state in Italy: change and continuity in the domestic work sector. Helma Lutz (ed.), *Migration and Domestic Work: a European Perspective on a Global Theme*, Aldershot: Ashgate (2008), str. 29-42.
- Testen Koren, P. (2015). Mi furlanski Slovenci vemo, da je delo dikl težko, poniževalno in nagobarno za vsako žensko, zlasti mlado. *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, št.12, str. 34-42.
- Testen Koren, P. (2016). (Nova) Gorica in hišno delo ob slovensko-italijanski meji. *Izvestje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, št.13, str. 10-16.
- Verginella, M. (2006). *Ženska obrobja: vpis žensk v zgodovino Slovencev*. Ljubljana: Delta.